

Språkgympa mot skrivkramp

Ibland sitter skrivkrampen i ambitionerna. Det känns så stort och viktigt att skriva, särskilt om man har ett allvarligt ämne och känner starkt för sitt budskap. Respekten för det skrivna ordet, den skämmigt pretentiösa känslan och ren ovana vid att uttrycka sig kan stå i vägen.

Men språket tål att lekas med. Skriver du mest protokoll och andra officiella och strikta, hårt mallade texter kan det vara välgörande att hitta andra delar av din uttrycksförmåga genom att testa och labba en stund. Det är bara du och ett alfabete, det kan bli mycket, men fel blir det inte. Och är man en grupp som språkgympar tillsammans kan det bli hur kul som helst.

1. Associera, gör ordkedjor av tankarna.

Tänk på ett ord, något vardagligt som tanken lätt får tag i just idag. Kan-ske...”höstlöv”. Skriv upp nästa ord som faller dig in. Kanske blir det ”kastanj”. Eller kanske ”rörläggaren”, man vet aldrig säkert vilka banor tanken tar. Fundera och analysera inte, utan bara skriv just det ord som först dyker upp. Och sedan nästa och nästa, så snabbt du kan. Tills du hållit på i en minut eller fått ihop tio ord. Det blir olika kedjor varje gång och listan kan spänna över vida fält och ämnesområden. Vissa finurliga idéer kan börja just i en vild association som faller ut helt oväntat.

2. Byt perspektiv

Tänk på något som du gjorde igår. (Hämtade på dagis, köpte vetebröd till fikagänget, missade nästan bussen...)

Skriv en kort historia om händelsen och berätta i tredje person som en scen du ser utifrån. ”En kvinna i gul jacka går långsamt mot centrum. Plötsligt ser hon på sin klocka och börjar springa...”

3. Använd sinnena

Beskriv din väg till jobbet eller senaste rundan till mataffären. Eller ta en sväng runt kvarteret med block och penna. Nu ska du berätta om din väg men bara ta med sådant som du uppfattat med hörseln, luktsinnet och känseln.

Koncentrera dig på ett sinne i taget och notera vad näsan, öronen och huden berättar. (Matos från fiket, en bil som går på tomgång, någon som har råkat ta för mycket rakvatten, en fågel, en fågel till fast längre bort, en bekant doft av någon blomma, svettigt småbarn, lätt skoskav, fuktig ledstång... ja, vad berättar sinnena om din vardagsvärld?)

4. Använd särskilt doftsinnet

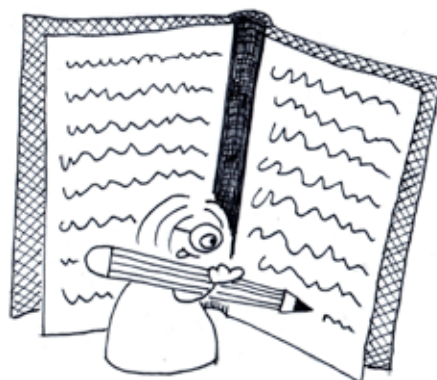
Ta fram några muggar och håll i dem sånt som luktar på olika sätt. Såpa, ättika, ingefära, kanel, klistre, apelsinskal. Fritt fram för egna påhitt! Din uppgift är att beskriva dofterna för någon som inte kan känna dem själv. Tänk på vinprovarspråket eller på hur sportkommentarerna lät när det bara fanns svartvit tv. Hitta på nya ord och sammansättningar som kommer så nära det går.

4. Flödesskriv

Skriv orden "Jag tänker på..." längst upp på ett tomt papper. Skriv färdigt meningen genom att fylla i dina tankar. Tar tanken slut, börja på ny rad och skriv: "Nu tänker jag på..." och så vidare. Se vad som dyker upp.

Skriv för hand och håll igång pennan hela tiden. Stanna inte upp och fundera och bry dig inte om att skriva fint, välformulerat och smart. Sätt en timer på fem minuter och lägg ner pennan när den ringer. Ingen annan än du själv ska läsa, men du kan få riktiga överraskningar av både innehåll och språk om du släpper på det här flödet lite då och då.

Om du gör övningen ofta kan du snart ta bort stödet "Jag tänker på" och bara skriva på. Du kan också öka på tiden när du blivit van.

5. Hitta på

Inled meningarna:

- ...blev en oväntad vändning.
- ...trodde ingen att jag skulle klara.
- ...kom vi hem till slut.

Hitta på andra slut och lägg i en burk. Dra en lapp lite då och då och skriv börjar.

6. Berätta läsartillvänt

Tänk på ett moment i ditt jobb som du själv är väl förtrogen med. Skriv en förklaring för en tänkt besökare som vill veta exakt vad du håller på med. Besökaren är 60 år, en man som jobbat i en livsmedelsaffär i hela sitt liv. (Eller annan bakgrund som skiljer sig från din egen. Fritt fram att spåna!)

Vilka liknelser och jämförelser kan du göra så att dina välbekanta handgrepp blir begripliga för någon med helt andra referenser än du själv?

- Beskriv samma förlopp så att en 15-åring förstår.
- Hur ska du förklara för en åttaåring?
- Berätta för någon som är från planeten Mars. (På svenska. Utvecklingen av översättningsappar har kommit mycket längre på Mars än här.)

7. Skaffa ledord

Slå upp en boksida, vilken som helst. Skriv ner de första orden de tio första raderna på vänstersidan. Skriv en kort berättelse med tio meningar där varje mening inleds med ett av orden från boken. (Gör du det riktigt svårt för dig måste meningarna dessutom komma i samma ordning som orden på din lista.)

8. Bildspråk

Beskriv ditt hem som om det vore ett landskap. (Om hallens mörka skog där rockarna tornar upp sig över en vildvuxen undervegetation av stövlar och sportskor, om de luddiga, morrande dammråttorna som krupit in i grottan under sängen, den ljusa gläntan i köket där alla samlas för att lägga upp nya planer innan de drar ut på äventyr igen.)

- Beskriv din familj som om den vore en storstad.
- Beskriv vägen till ditt jobb som om den skildrades i en naturdokumentär.
- Beskriv din arbetsplats som om den vore en tv-serie.

9. Ge dig själv begränsningar

Bestäm fem saker. Till exempel: en färg, en person, en plats, en känsla och en replik.

Skriv en historia där dessa ord ingår. Ge dig tio minuter. Det kan bli jättetokigt och det kan bli riktigt fyndigt. Du bestämmer själv hur realistisk eller fantasifull den här lilla handlingen ska vara.

10. Rimma

Ta ett ord i högen. (Det finns som sagt rätt många. Slå på måfå i SAOL.) Skriv så många rimord du kan komma på under fem minuter. Ta ett annat ord ord och rimma vidare. Sätt ett personligt rekord och försök att slå det nästa gång.